

Stanowisko nr 1/2024
Zarządu Związku Gmin i Powiatów
Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego
z dnia 22 października 2024 r.

w sprawie: kontynuacji wsparcia z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji po 2027 r. podregionów górniczych Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego.

Na podstawie § 21 ust. 1 Statutu Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego, przyjętego Uchwałą Walnego Zebrania Członków Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego nr 2/2013 z dnia 3 października 2013 roku z późniejszymi zmianami

Zarząd Związku Subregionu Centralnego uchwała:

- § 1. Przyjąć stanowisko w sprawie kontynuacji wsparcia z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji po 2027 r. podregionów górniczych Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego, w brzmieniu jak w załączniku nr 1 do niniejszego stanowiska.
- § 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Zarządu Związku

Michał Bieda

Karolina Jaszczyk

Dyrektor Biura Związku

Załącznik nr 1 do stanowiska nr 1/2024
Zarządu Związku Gmin i Powiatów
Subregionu Centralnego Województwa
Śląskiego z dnia 22 października 2024 r.

Stanowisko Zarządu Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego w sprawie kontynuacji wsparcia z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji po 2027 r. podregionów górniczych Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego

Rozpoczynająca się 1 stycznia 2025 r. półroczna prezydencja Rzeczypospolitej Polskiej w Radzie Unii Europejskiej oraz podejmowane prace nad założeniami nowej perspektywy finansowej UE po 2027 r., są okazją do zainicjowania dyskusji w sprawie **utrzymania i kontynuacji wdrażania Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w kolejnych wieloletnich ramach finansowych 2027+.**

Każdy z pięciu podregionów Subregionu Centralnego województwa śląskiego został objęty procesem transformacji. W toku prac nad Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” oraz nad Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji, zidentyfikowane zostały gminy, w których w wyniku transformacji wystąpią lub już wystąpiły jej negatywne skutki gospodarcze, społeczne, przestrzenne oraz społeczno-przestrzenne. Znaczna część Subregionu identyfikowana jest jako obszar silnie wrażliwy na negatywne konsekwencje likwidacji kopalń. Sprawiedliwa Transformacja regionów węglowych jest elementem polityki długoterminowej Unii Europejskiej. Konieczne jest więc wieloletnie i stabilne wsparcie transformacji tych regionów, aby cały proces transformacji dla wszystkich grup społecznych przebiegł jak najbardziej łagodnie, a żaden z podregionów górniczych nie został zmarginalizowany.

O wadze i potrzebie utrzymania tego funduszu świadczą dotychczasowe doświadczenia samorządów Subregionu Centralnego w aplikowaniu o środki w ramach FST, potwierdzające ogromną skalę potrzeb oraz zdecydowanie w kwestii podejmowania inicjatyw mających na celu transformację społeczno-gospodarczą regionu. Tylko w ramach instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) zidentyfikowanych zostało **ponad 300 projektów jednostek samorządu terytorialnego o całkowitej wartości ponad 2,2 mld zł.** W przeprowadzonych już naborach wniosków o dofinansowanie w ramach FST samorządy z Subregionu Centralnego złożyły **ponad 260 projektów, dla których wnioskowane dofinansowanie wynosi ponad 1,3 mld zł.** Obrazuje to, jak duże są potrzeby i oczekiwania mieszkańców regionów górniczych, które samorządy realizują z dużą efektywnością i trafnością podejmowanych działań. Przedsięwzięcia te dotyczą szerokiego katalogu działań związanych zarówno z zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego przez zastosowanie OZE, spójności społecznej, rozwoju gospodarczego, kształcenia

zawodowego, rozwoju przedsiębiorczości, mobilności miejskiej czy ochrony środowiska. Doświadczenia Członków Związku w przygotowaniu i realizacji projektów w ramach FST, w tym także w ramach instrumentu ZIT pokazują, że **obecny zakres interwencji nie jest wystarczająco adekwatny do specyficznych wyzwań stojących przed konkretnymi podregionami górniczymi, a przeznaczone środki finansowe zdecydowanie niewystarczające.**

Aby zaufanie i zaangażowanie mieszkańców w procesy transformacyjne nie zostało utracone, niezbędne jest kontynuowanie rozpoczętych działań i zapewnienie stabilnego i długofalowego źródła wsparcia, które będzie wdrażane przez sprawdzoną i skuteczną partnerską współpracę samorządu województwa oraz lokalnego. Zaangażowanie władz lokalnych oraz partnerów społeczno-gospodarczych w projekty i działania wypracowane oddolnie w regionach górniczych obrazują, jak dzięki partnerskiej współpracy z samorządem województwa społeczności mogą wykorzystać środki FST zgodnie z własnymi potrzebami i według swoich pomysłów.

Ważne zatem jest, by **samorząd województwa, posiadający największą wiedzę o potencjałach i potrzebach rozwojowych oraz angażujący w procesy rozwojowe i transformacyjne wszystkich interesariuszy, był odpowiedzialny za zarządzanie Funduszem na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w regionie.** Długofalowe wdrażanie Funduszu pozwala na lepszą koordynację działań na poziomie lokalnym i regionalnym, co jest szczególnie ważne w kontekście kompleksowych projektów, które wymagają współpracy wielu podmiotów.

Realizacja wyznaczonych w dokumentach strategicznych celów i działań, wpływających na transformację i podnoszenie jakości życia w Subregionie wymaga zaangażowania zasobów ludzkich, rzeczowych, a zwłaszcza finansowych. Określenie ram finansowych wymaga analizy i uwzględnienia bieżącej kondycji oraz możliwości finansowych podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Funduszu. Obserwowany w jednostkach samorządu terytorialnego wzrost wydatków majątkowych finansowanych z budżetu UE bądź innych źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi, które istotnie wpływają na dynamiczny rozwój społeczny i gospodarczy Subregionu, wskazuje na konieczność **utrzymania dotacyjnej formy wsparcia w ramach FST oraz zachowania elastyczności funduszu w zakresie doboru zakresu i narzędzi wsparcia, w tym możliwości realizacji łączonych projektów społeczno-inwestycyjnych.** Jak podkreślono w 8 Raporcie na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej „Spójność w Europie do 2050 r.”, **samorządy realizują większość inwestycji publicznych, zwłaszcza w związku z transformacją energetyczną i adaptacją do zmian klimatu, choć ich rola i potencjał w rozwoju gospodarczym pozostają nierówne.** Warto też mieć na względzie to, że inwestycje związane z transformacją energetyczną i gospodarczą, **szczególnie w przypadku projektów dotyczących terenów poprzemysłowych i pokopalnianych, są działaniami**

wymagającymi zaangażowania i współpracy z wieloma interesariuszami, a obecne szybkie tempo wydatkowania FST nie sprzyja ich efektywnej realizacji.

Długotrwałe wsparcie dla regionów i społeczności przyczyni się do budowania ich **odporności na zmiany klimatyczne oraz gospodarcze**, co jest kluczowe w obliczu globalnych wyzwań przed którymi stoi także województwo śląskie. Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji jest integralną częścią Europejskiego Zielonego Ładu i innych celów zrównoważonego rozwoju. **Kontynuacja jego działań jest zatem niezbędna do osiągnięcia założonych celów ekologicznych, klimatycznych i społecznych.**

Mając na uwadze powyższe Zarząd Związku postuluje:

- **Kontynuację po 2027 r. Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji jako uzupełniającego dla Polityki Spójności instrumentu dedykowanego podregionom górniczym;**
- **Utrzymanie zarządzania Funduszem na rzecz Sprawiedliwej Transformacji przez samorząd województwa;**
- **Utrzymanie oddolnego zaangażowania władz lokalnych i partnerów społeczno-gospodarczych w działania na rzecz transformacji podregionów górniczych;**
- **Zachowanie dotacyjnej formy wsparcia w ramach FST oraz zachowanie elastyczności funduszu w zakresie doboru zakresu i narzędzi wsparcia, w tym możliwości realizacji łączonych projektów społeczno-inwestycyjnych;**
- **Rozszerzenie zakresu interwencji podejmowanych w ramach FST, adekwatnie do specyficznych wyzwań zdiagnozowanych w podregionach górniczych;**
- **Odejście od szybkiego tempa certyfikacji i kontraktacji Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji jakie ma miejsce w perspektywie 2021-2027.**

Zarząd Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego deklaruje pełną gotowość i zaangażowanie do włączenia się w prace mające na celu wypracowanie ram dla kontynuacji Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji oraz jego wdrażania po 2027 r.